

III. ročník

ON

1) Naučit OSN

2) Zpracovat písemně:

a) Kdy byla založena OSN

b) Co je hlavním posláním OSN

c) Vyjmenuj hlavní organizace a instituce OSN

d) Vyjmenuj hlavní orgány OSN

e) Co stihají Mezinárodní trestní tribunály

f) Co je úkolem mírových síl OSN

pitoly:
 adní vztahy jako veďa
 adní vztahy
 zace
 OSN
 rodní trestní tribunály
 síly OSN
 adní organizace OSN
 při obrození miru
 bezpečnostní
 ce
 NATO
 ství pro mir
 jensko-bezpečnostní
 ce
 ezinárodní organizace
 í unie
 EU
 EU
 ka měnová unie
 EU
 zvoj evropské integrace
 zinárodních organizacích
 NATO
 SN
 í problémy lidstva
 zace
 né globální problémy

y:
 ezinárodní organi-
 vodobých dějinách
 tá aliance, která vznik-
 e 1815 po Vídeňském
 i. Sdružovala evrop-
 archie (Rakousko,
 Rusko) a smyslem
 ence byl společný
 republikánům
 ěm a vzájemná po-
 potlačování revoluci.
 nské země v roce
 itečně poskytly
 kodě evropských
 atických sil.
 i integrace
 74)

MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE jsou vyšší formou spolupráce mezi státy, ta jejich vznikem nabývá institucionální podobu. Státy postupují část svých pravomocí společným orgánům nebo se v nich snaží prosadit svůj vliv. Spolupráce států v rámci mezinárodních organizací je trvalá a na rozdíl od smluv a dohod se neustále rozvíjí.

Mezinárodní organizace se dělí podle velikosti na:

- regionální, které vyvíjejí činnost jen v některých částech světa
- globální, které vyvíjejí činnost celosvětově a jejichž členy je většina států

Dále se mezinárodní organizace dělí podle oblasti zájmů na:

- politické
- hospodářské
- oborové pro výměnu informací a zajištění společných norem a pravidel

Každá mezinárodní smlouva nebo členství v mezinárodní organizaci musí být nejprve schváleny příslušnými orgány daného státu v souladu s jeho právní úpravou. V některých státech je třeba schválení vládou a následná ratifikace zákonodárným sborem a hlavou státu. Teprve potom se smlouva nebo členství v organizaci stává závazným.

Stále více oblastí zájmů přesahuje hranice a možnosti jednotlivých států, které proto kooperují a koordinují v rámci mezinárodních organizací svoji činnost. Děje se tak především v důsledku rostoucí provázanosti světového obchodu a také v souvislosti s globálními riziky, která doprovázejí technický pokrok a ekonomickou globalizaci. Státy jsou spojovány také politickými zájmy.

Mezinárodní kooperace (spolupráce mezi státy) prostřednictvím mezinárodních organizací doplňuje roli státu tam, kde je nezbytná, ale i výhodná. Státy, které se nechtějí na činnosti mezinárodních organizací podílet, se mohou dostat do mezinárodní izolace.

Organizace spojených národů (OSN)

III - 18.02.18

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ (OSN) je nejnámější a celosvětově nejvíce uznávanou mezinárodní institucí. Posláním OSN je udržování světového míru a spravedlivých vztahů mezi státy. Snaží se zajistit členským státům jejich suverenitu. Poskytuje však členským státům také rozsáhlou a trvalou humanitární a rozvojovou pomoc.

Světová organizace zastřešuje několik desítek institucí a orgánů, které vyvíjejí vlastní činnost po celém světě (např. Mezinárodní měnový fond, Světová banka, ECOSOC, WHO, UNESCO, FAO).

Organizace spojených národů byla založena 24. 10. 1945 v USA v Dumbarton Oaks, a to na základě přijetí charty OSN na konferenci v San Francisku 50 států včetně Československa. Chce důsledněji navázat na činnost meziválečné Společnosti národů, založené v roce 1919, která skončila svoji činností na začátku 2. světové války a formálně byla zrušena v roce 1946, protože neobstála jako garant kolektivní bezpečnosti a světového míru. Hlavní sídlo OSN je v New Yorku.

Poznámky:

globalizace
 (viz str. 80, 126)

Ratifikace je potvrzení, schválení, podepsání; konečný souhlas s mezinárodní dohodou.

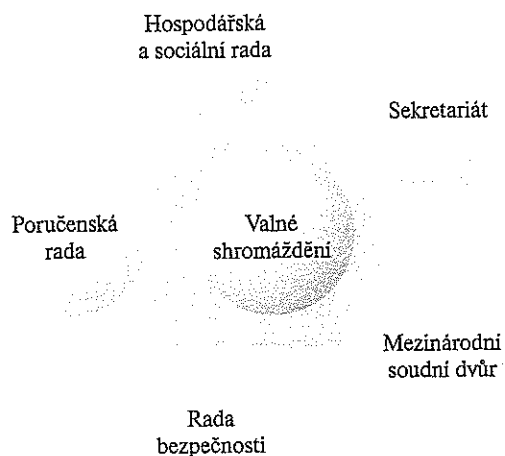
Název OSN v angličtině je *United Nations* - UN.

logo OSN

Orgány OSN

- **Rada bezpečnosti (Security Council)** - je nejvyšším výkonným orgánem OSN se základní odpovědností za udržení míru, její rezoluce jsou právně závazné. Těmi vyzývá členské země ke změně jejich politiky. Rada bezpečnosti má 15 členů, 10 členů je volených na dva roky, 5 je stálých. Rozhodující vliv mají její stálí členové: Spojené státy americké, Velká Británie, Francie, Ruská federace a Čína. Tyto státy disponují právem veta, kterým mohou zamítnout jakýkoliv návrh OSN.
- **Valné shromáždění (General Assembly)** - je po Radě bezpečnosti druhým vrcholným politickým orgánem OSN, ve kterém jsou zastoupeny všechny členské země. Při hlasování se řídí principem: jedna země = jeden hlas. Rezoluce a doporučení, které přijímá, ale nejsou závazné, výjimkou jsou usnesení týkající se vnitřního chodu OSN, volí generálního tajemníka OSN. Valné shromáždění na rozdíl od Rady bezpečnosti nedisponuje žádnými donucovacími prostředky.
- **Mezinárodní soudní dvůr (International Court of Justice)** - založen v roce 1945, sídlí v Haagu, soudní orgán OSN, řešící mezinárodní obchodní spory mezi státy a firmami, jeho rozhodnutí jsou sice právně závazná, ale exekutivně nevynutitelná. Je tvořen sborem 15 soudců volených na 9 let Valným shromážděním a Radou bezpečnosti.
- **Hospodářská a sociální rada OSN (Economic and Social Council, ECOSOC)** - monitoruje celkovou hospodářskou situaci v regionech, vytváří prognózy dalšího vývoje a navrhuje příslušným vládám opatření, není zaměřena jen na finance a měnu jako brettonwoodské instituce, sleduje i vedlejší aspekty hospodářského rozvoje.
- **Poručenská rada (Trusteeship Council)** - vykonává dozor nad výkonem správy poručenských území.
- **Sekretariát OSN** - tvořen generálním tajemníkem, který je nejvyšším správním úředníkem, a dalšími zaměstnanci.

Poznámky:

Česká republika byla v letech 1994-95 nestálým členem Rady bezpečnosti OSN. Předsedou 57. zasedání Valného shromáždění OSN, jehož hlavní část se konala na podzim 2002, byl bývalý ministr zahraničních věcí ČR Jan Kavan. ČR vystupuje na půdě světové organizace velmi aktivně.

Zvláštní formou řešení mezinárodních obchodních sporů jsou arbitráže, které mohou být vedeny u vyšších obchodních soudů ve třetích zemích. Např. ČR v r. 2002 prohrála po druhé arbitráži mezinárodní soudní spor o ochranu zahraničních investic s americkou společností CME.

Poručenství je omezení suverenity státu ve prospěch jiného státu.

V roce 1945 byl na funkci generálního tajemníka OSN navržen Jan Masaryk.

Generální tajemníci OSN:

- Trigve Lie (Norsko), 1946-1952
- Dag Hammarskjöld (Švédsko), 1952-1961
- U Thant (Barma), 1961-1971
- Kurt Waldheim (Rakousko), 1972-1981
- Javier Pérez de Cuellar (Peru), 1982-1990
- Butrus Butrus-Gháli (Egypt), 1991-1996
- Kofi Annan (Ghana), 1996-dosud (2003)

á republika byla v le-
1994-95 nestálým
em Rady bezpečnosti
J. Předsedou 57. zase-
Valného shromáždění
J. jehož hlavní část se
la na podzim 2002, byl
lý ministr zahraničních
CR Jan Kavan. CR
upuje na půdě světové
nizace velmi aktivně.

istní formou řešení mezi-
dních obchodních sporů
arbitráže, které mohou
vedeny u vyšších obchod-
ních soudů ve třetích zemích.
r. CR v r. 2002 prohrála
druhé arbitráži meziná-
ní soudní spor o ochranu
raničních investic s ame-
ou společností CME.

účenství je omezení su-
snity státu ve prospěch
ho státu.

oce 1945 byl na funkci
erálního tajemníka OSN
rhován Jan Masaryk.

erální tajemníci OSN:
ngve Lie (Norsko),
946-1952
lag Hammarskjöld
švédsko), 1952-1961
Thant (Barma),
961-1971
ürt Waldheim
Rakousko), 1972-1981
avier Pérez de Cuellar
Peru), 1982-1990
utrus Butrus-Ghálí
Egypt), 1991-1996
ofi Annan (Ghana),
996-dosud (2003)

Mezinárodní trestní tribunály

V 90. letech vznikly na půdě OSN mezinárodní trestní tribunály, které po vzoru norimberského tribunálu pro německé válečné zločince z roku 1945 stíhají pachatele novodobých zločinů proti míru a lidskosti. Soudy posuzují vinu i nejvyšších politických představitelů zemí zúčastněných na konfliktu a jsou oprávněny vynášet tresty. Jako nejvyšší možný trest mohou udělit doživotní vězení, na které se nikdy nebude vztahovat žádná amnestie. Válečné zločiny a zločiny proti lidskosti jsou nepromlčitelné. Ve statutu Mezinárodního vojenského tribunálu pro soud nad hlavními válečnými zločinci v Norimberku v roce 1945 jsou určeny tři hlavní zločiny:

- **zločiny proti míru** – se týkají vedení, přípravy a rozpoutání agresivní války nebo války porušující mezinárodní smlouvy, záruky či dohody
- **válečné zločiny** – jsou porušením válečných zákonů a zvyků, zahrnují vraždu, deportaci civilního obyvatelstva z okupovaných území na nucené práce nebo za jakýmkoliv jiným účelem, špatné zacházení s civilními obyvateli, popravu rukojmí, rabování majetku apod.
- **zločiny proti lidskosti** – zahrnují vraždu, vyhazování, zotročování, deportace a veškeré jiné nelidské činy spáchané proti civilnímu obyvatelstvu, pronásledování z důvodů politických, rasových a náboženských

Mírové síly OSN

Mírové síly OSN (tzv. modré barety) jsou vojenské jednotky, které členské státy na základě příslušné rezoluce poskytou OSN k udržování míru v nestabilních částech světa. Každý stát může sám rozhodnout, kam své vojáky vyšle. V rámci plnění úkolů spadají pod kompetenci OSN a jednotlivé vlády už na ně nemají přímý vliv.

Mezinárodní organizace začleněné do systému OSN

- **Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund)** – založen v roce 1944 v Bretton Wood, sídlí ve Washingtonu, patří společně se Světovou bankou k tzv. Bretton-Woodským institucím, podporuje stabilitu měnových systémů ve světě, poskytuje za tímto účelem členským státům úvěry.
- **Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj / Světová banka (The World Bank Group)** – založena v roce 1944 v Bretton Wood, sídlí ve Washingtonu, úzce spolupracuje s Mezinárodním měnovým fondem, poskytuje členským zemím dlouhodobé úvěry určené ke změnám struktury jejich ekonomiky a ke zvýšení jejich hospodářského potenciálu.
- **Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO)** – založena v roce 1946, sídlí v Paříži, podporuje členské státy finančními příspěvky i odbornou pomocí při rozvoji vzdělanosti a péče o děti, zejména v chudších státech, rovněž pečuje o kulturní hodnoty v členských zemích. V ČR je do seznamu zařazeno 11 památek: Praha, Hološovice, Český Krumlov, Kutná Hora, Telč, Žďár nad Sázavou (Zelená Hora), Litomyšl, Olomouc (Sloup Nejsvětější Trojice), Kroměříž, Lednicko-valtický areál, Brno (vila Tugendhat).
- **Dětský fond (UNICEF)** – založen v roce 1946, pomáhá zlepšovat život dětí.
- **Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).**
- **Program OSN pro životní prostředí (UNEP).**

V současné době pracují dva **mezinárodní soudy OSN**: Mezinárodní soudní tribunál pro bývalou Jugoslávii a Mezinárodní soudní tribunál pro Rwandu. Poprvé byly modré barety nasazeny v roce 1948 na Předním východě.

ČR se od roku 1992 podílí na mírových misích, čeští vojáci sloužili ve většině mírových sborů, které v jiho-východní Evropě působily: UNPROFOR (Chorvatsko), IFOR, SFOR (Bosna a Hercegovina) a KFOR (jugoslávské Kosovo).

V roce 1984 vystoupily USA a Velká Británie z UNESCO (zřejmě z finančních důvodů – příspěvky tvořily 30 % rozpočtu UNESCO), Velká Británie se vrátila v roce 1990, USA uvažují o návratu v roce 2003.

logo UNESCO

V roce 2003 byla na seznam UNESCO zapsána také bazilika sv. Prokopa a Židovská čtvrť v Třebíči.

logo UNICEF

- Organizace spojených národů pro výživu a rozvoj (FAO) - založena v roce 1943, sídlí v Římě, poskytuje odbornou pomoc při plánování zemědělské výroby, zabývá se přímou pomocí chudším státům v oblasti výživy.
- Světová zdravotnická organizace (WHO) - založena v roce 1948, sídlí v Ženevě, sleduje stav lékařské péče a zdravotní vývoj populace ve všech státech světa, navrhuje opatření a poskytuje širokou pomoc chudším státům.
- Mezinárodní agentura pro atomovou energii (IAEA).
- Světová organizace pro duševní vlastnictví (WIPO) - založena v roce 1967, vykonává dozor v oblasti ochrany autorských práv apod.

Opatření při ohrožení míru

Organizace spojených národů disponuje řadou prostředků pro udržení míru. Mezi nejvýznamnější patří přijetí rezoluce. Vyšší nástroje, kterými Rada bezpečnosti může zakročit při porušování míru, jsou sankce, embargo nebo bojkot. Všechny musí být schváleny novými rezolucemi.

- Rezoluce (z lat. *resolutio* = rozhodnutí) může přijímat jen Valné shromáždění nebo Rada bezpečnosti. Ovšem pouze rezoluce přijaté na půdě Rady bezpečnosti a schválené všemi stálými členy jsou závazné; obsahují požadavky Rady bezpečnosti a jsou adresovány členským státům OSN, které hrubě porušují její nezákladnější principy. Rezoluce většinou požadují ukončení vojenských agresí a mezinárodního násilí. Na půdě OSN v posledních letech roste vůle přijímat rezoluce a sankce nejen vůči státům, které porušují mír, ale také vůči státům s nedemokratickými režimy, pokud omezují svobodu vlastních obyvatel zvláště hrubým způsobem.
- Embargo (ze šp. *embargo* = zábrana) je nejmírnějším donucovacím prostředkem OSN vůči státům, které porušují mír. Členské státy nesmějí vyvážet zbraně ani vojenský materiál do států, vůči nimž je embargo vyhlášeno. Někdy se embargo týká také strategických surovin, zejména dovozu ropy a zemního plynu. Smyslem těchto opatření je oslabení vojenské síly embargoovaných států. Embargo na vývoz zbraní bývá velmi často porušováno, a to nejen vládami, ale také obchodními firmami a výrobci zbraní. OSN proto většinou musí zajistit také vojenskou kontrolu přístupu do států, vůči kterým je embargo vyhlášeno.
- Sankce (z lat. *sanctio* = usnesení, příkaz) bývají většinou hospodářské a plošné. Státy neřídící se přijatými rezolucemi a ignorující mírové úsilí mezinárodního společenství jsou sankcemi hospodářsky izolovány od zbytku světa. Členské státy OSN po přijetí sankcí vůči některému státu nesmějí s tímto státem obchodovat.
- Bojkot (podle angl. kapitána Boycotta) je politickým nástrojem. Postiženému státu je dočasně pozastaveno jeho členství v mezinárodních organizacích (včetně sportovních - nesmí se zúčastnit ani olympijských her), je politicky izolován od zbytku světa. Stát postižený bojkotem zpravidla nesmí navštěvovat ani cizí státníci s výjimkou zvláštních vyslanců OSN. Formou bojkotu je i omezení nebo úplné přerušování diplomatických styků. K tomu se občas uchylují také státy, které vedou spory s jinými státy či se vzájemně neuznávají. Při přerušování diplomatických styků jsou uzavřena diplomatická zastoupení a pozastaveny i mezinárodní a mezistátní smlouvy. Přerušování diplomatických vztahů potom značně komplikuje nejen obchodní výměnu a vědeckou spolupráci, ale také cestování a výměnu informací mezi státy, které diplomatické styky přeruší. Na světě existují státní útvary, které udržují

Poznámky:

Den založení WHO (7. 4.) se každoročně slaví jako Světový den zdraví.

logo Světové zdravotnické organizace

Nejvíce rezolucí OSN přijala vůči Izraeli, proti jeho dlouholeté okupaci území sousedních států (dosud okupuje část území Jordánska, Egypta a Sýrie). Jordánsko a Egypt se již okupovaného území vzdaly ve prospěch nového arabského státu na tomto území - Palestiny. Mnoho rezolucí přijalo OSN také proti Jihoafrické republice (1962-1994), jejíž rasistický režim nepodporoval ani východní ani západní blok a na odsouzení jejího režimu tak panovala vzácná mezinárodní shoda.

USA občas přijímají vlastní hospodářské sankce vůči jiným zemím, např. v 60. letech vůči Kubě, nejsou ale mezinárodně závazné, protože je neschválila OSN.

V letech 1962-1994 byli bojkotováni sportovci z Jihoafrické republiky, v letech 1992-1995 sportovci z Jugoslávie kvůli účasti země na válečném konfliktu.

diplomatické styky národní společnosti. Jedná se o nkteří usilují na vlastní nově pu. Většinou se i

V krajních případe práva přistupuje O umožňující vojens bezpečnosti a nad rezolucí je pouze mírová nebo pozoi

- Vojenský zásah nebo některým z
- Mírová mise (postiženém úzer nestojí na žádné zasáhnout v omé operaci OSN je
- Pozorovatelškové válečného konfl

V minulosti jednc povolený mezinárc nebyl z mezinárod Vyhlášení války le; V období válečnéh ského státu na svén smrti a vojenskou a vůči území nepř použít vojenské pr začaly vyhlášením určuje viníka války, všim upravuje pov uzavírat mírové sm všechny válečné kc strany OSN se dne

Vojensko-b

Severoatlant

SEVEROATLAN kou organizací r mády členských

oznámky:

Na založení WHO (7. 4.) každoročně slavi jako Světový den zdraví.

o Světové zdravotnické organizace

Více rezolucí OSN přijala či Izraeli, proti jeho dlouleté okupaci území sousedních států (dosud okupuje území Jordánska, Egypta a Sýrie). Jordánsko a Egypt se již okupovanému území vzdaly ve prospěch nového arabského státu na tomto území – Palestiny. Novou rezolucí přijalo OSN také proti Jihoafrické republice (1962–1994), jejíž rasistický režim nepodporoval ani chodní ani západní blok a odsouzení jejího režimu k panování vzácná mezinárodní shoda.

SA občas přijímají vlastní hospodářské sankce vůči jiným zemím, např. v 60. letech vůči Kube, nejsou ale mezinárodně závazné, protože je neschválila OSN.

V letech 1962–1994 byli bojkotováni sportovci z Jihoafrické republiky, v letech 1992–1995 sportovci z Jugoslávie kvůli účasti země na ledním konfliktu.

diplomatické styky pouze s jedním státem, nebo jen s několika státy, ale mezinárodnímu společenství jako celek jim nepřiznalo mezinárodní právní subjektivitu. Jedná se o nelegitimní samozvané státy. Nejčastěji je vyhlášení separatistů, kteří usilují na území existujícího, mezinárodně uznaného státu o vyhlášení vlastního nového státu, obvykle na národnostním nebo náboženském principu. Většinou se uchylují k ozbrojenému boji nebo různým formám terorismu.

V krajních případech ohrožení míru nebo při vážném porušení mezinárodního práva přistupuje OSN k přijetí rezoluce umožňující vojenský zásah. Na rezoluci umožňující vojenský zásah se musí shodnout všech pět stálých členů Rady bezpečnosti a nadpoloviční většina nestálých členů. Vojenský zásah schválený rezolucí je pouze jedním z vojenských prostředků v rukou OSN. Dalšími jsou mírová nebo pozorovatelská mise.

- Vojenský zásah je ofenzivní vojenskou akcí vedenou buď přímo vojsky OSN nebo některým z pověřených vlivných států (nejčastěji USA) pod patronací OSN.
- Mírová mise OSN připadá v úvahu pouze tehdy, je-li válečný konflikt na postiženém území již ukončen nebo se alespoň chýlí ke konci. Vojska OSN nestojí na žádné straně konfliktu a pouze udržují mír v oblasti. Mají právo zasáhnout v omezené míře proti jeho narušitelům. Předpokladem pro mírovou operaci OSN je souhlas všech bojujících stran.
- Pozorovatelská mise OSN je vysílána do oblastí napětí nebo přímo do válečného konfliktu. Její členové nesmějí do konfliktu nijak zasahovat.

V minulosti jednotlivé státy vůči sobě uplatňovaly další vojenský prostředek povolený mezinárodním právem – vyhlášení války. Přestože tento prostředek nebyl z mezinárodního práva nikdy vypuštěn, dnes se prakticky nepoužívá. Vyhlášení války legitimuje použití vojenské síly vůči jinému státu.

V období válečného stavu má válčící stát právo dočasně zabavit majetek nepřátelského státu na svém území, zadržet nebo vypovědět ze země jeho občany, zavést trest smrti a vojenskou povinnost pro vlastní občany, omezit svobodu projevu i pohybu a vůči území nepřátelského státu použít vojenskou sílu a v mezinárodních vodách použít vojenské prostředky proti jeho vojenským lodím. Ozbrojené konflikty, které začaly vyhlášením války, musí být ukončeny mírovou smlouvou. Mírová smlouva určuje viníka války, stanoví rozsah válečných škod a přiměřenou výši náhrad a především upravuje poválečné vztahy mezi znepřátelenými státy. Právě kvůli obtížnosti uzavírat mírové smlouvy se dnes státy aktu vyhlášení války vyhýbají. Od roku 1945 se všechny válečné konflikty obešly bez oficiálního vyhlášení války. Vyhlášení války ze strany OSN se dnes nahrazuje přijetím rezoluce povolující použití vojenské síly.

Vojensko-bezpečnostní mezinárodní organizace

Severoatlantická aliance (NATO)

SEVEROATLANTICKÁ ALIANCE (NATO) je nejvýznamnější vojensko-politickou organizací na světě. Její členové plánují společnou obrannou politiku a armády členských států podléhají společnému vedení.

Poznámky:

Mezinárodní subjektivita znamená, že stát je uznán většinou ostatních států a stává se rovnoprávným členem mezinárodního společenství. Pouze mezinárodně uznané státy se mohou stát členy OSN.

Na území Evropy dnes existuje několik nelegitimních států, ve kterých drží moc separatisté, např. Severokyperská turecká republika vytvořená na Kypru.

Nejrozsáhlejšími vojenskými zásahy OSN byly vojenské akce proti severní Koreji v letech 1950–1953 (Korejská válka) a vojenská akce proti Iráku v roce 1991.

Příkladem mírové mise OSN je rozmístění mnohonárodnostních kontingentů UNPROFOR, IFOR, SFOR a KFOR na území bývalé Jugoslávie v 90. letech.

Na pozorovatelských misích OSN se podíli také ČR.

Naposledy k aktu vyhlášení války přistoupily některé země v roce 1945, a to vůči Německu a Japonsku.

Albánie a Řecko zůstávaly ve stavu vyhlášené války od roku 1941 až do roku 1991, kdy mezi nimi byla konečně podepsána dohoda o uzavření míru.